

INHOUDSTAFEL

WOORD VOORAF	XI
INLEIDING	1
1. Twee Doornikse benedictijnen	1
2. Historiografie, identiteit en historisch bewustzijn	3
3. De benedictijnen en hun historiografie tussen ca. 1150 en 1550: status quaestionis	8
4. Afbakening van het onderzoek	13
5. Opbouw van het boek	17

DEEL I

IDEALEN, INSTELLINGEN EN TEKSTEN: DE BENEDICTIJNEN IN DE LATERE MIDDELEEUWEN

HOOFDSTUK I – MONNIKENWEZEN TUSSEN KLOOSTER EN WERELD	23
I.1. <i>Per ducatum Evangelii</i> : een ideaal van evangelische volmaakt- heid	24
I.2. Wereldvlucht, <i>contemptus mundi</i> en sociaal engagement	32
I.3. Verraad aan het ideaal of aanpassing aan de realiteit?	40
I.4. Benedictijns monnikenwezen in de latere middeleeuwen	52
HOOFDSTUK II – DE BENEDICTIJNEN IN DE ZUIDELIJKE NEDERLANDEN (CA. 1150-1550)	63
II.1. Het benedictijnse kloosterlandschap omstreeks 1150	63
II.1.1. Een overzicht in vogelvlucht	63
II.1.2. De rol van Cluny	68
II.2. Stagnatie, crises en lokale herstel pogingen (ca. 1150-1350)	74
II.2.1. Van precaire situatie naar crisis	74
II.2.2. Crisismanagers en visitatoren	79
II.2.3. De religieuze observantie en hoe haar te bewaken	83
II.3. Crises en de vorming van monastieke netwerken (ca. 1350-1550)	92
II.3.1. De problemen van de late middeleeuwen	93

II.3.2. De hervormingsbeweging van Sint-Jacobs (Luik)	98
II.3.3. De observantie van Bursfeld	108
II.4. Balans	121

HOOFDSTUK III – DE HISTORIOGRAFISCHE PRODUCTIE 127

III.1. Inleiding: schriftelijkheid – herinneringscultuur – historiografie	127
III.2. Overzicht van de historiografische productie in de periode 1150-1550	136
III.2.1. Enkele kwantitatieve vaststellingen	138
III.2.2. Het probleem van de typologie	148
III.2.3. Annalen	151
III.2.4. Bewerkingen en voortzettingen van Sigebert van Gemblours' wereldkroniek	155
III.2.5. <i>Gesta abbatum</i> en andere vormen van kloosterhistoriografie	162
III.2.6. Regionale en dynastieke geschiedschrijving	180
III.3. Crisisbewustzijn, hervormingsstreven en de productie van historiografie	194
III.3.1. Geschiedschrijving in tijden van crisis en hervorming	195
III.3.2. De impact van de observantie van Sint-Jacobs	200
III.3.3. De impact van de observantie van Bursfeld	226
III.4. Humanisme en historiografie	244
III.5. Besluit	252

DEEL II

DE DOORNIKSE SINT-MAARTENSABDIJ

INLEIDING	261
1. De nalatenschap van de Sint-Maartensabdij	261
2. Het ontstaan van de abdij en de uitbouw van haar bibliotheek (ca. 1092-1180)	265
3. Historiografie voor klooster, kapittel en stad (ca. 1127-1180)	273
4. De dertiende eeuw	281

HOOFDSTUK IV – GILLES LI MUISIS (1272-1353) 287

IV.1. Biografie van een burger-abt	288
------------------------------------	-----

IV.2. Het oeuvre van Gilles Li Muisis: de handschriften	297
IV.2.1. Hs. Kortrijk, O.B., Fonds Goethals-Vercruysse, 135	299
IV.2.2. Hs. Parijs, B.N.F., nouv. acq. fr. 1789	301
IV.2.3. Hs. Brussel, K.B., 13076-7	301
IV.2.4. Hs. Brussel, K.B., IV 119	302
IV.2.5. Kladteksten: de 'cartularia' 91 en 89bis	304
IV.3. Structuur, methode en bronnengebruik in het historiografische oeuvre	307
IV.3.1. <i>Tractatus primus</i>	308
IV.3.2. <i>Tractatus secundus</i>	311
IV.3.3. <i>Tractatus tertius</i>	313
IV.3.4. <i>Tractatus quartus</i>	323
IV.3.5. <i>Ch'est de l'estat dou monastere Saint-Martin</i>	331
IV.3.6. <i>Abbatum memoria</i>	334
IV.3.7. Besluit	338
IV.4. Historisch bewustzijn en monastieke identiteit	340
IV.4.1. Tijd-ruimtelijke en thematische horizon	341
IV.4.2. Het beeld van de stad	346
IV.4.3. Het beeld van de abdij en haar abten	359
IV.4.4. Opvatting over het benedictijnenwezen	366
IV.4.5. Doelpubliek en intenties	375
IV.5. Conclusie	380
HOOFDSTUK V – MATHIEU GRENET (1452-1503)	387
V.1. Burgers in monnikspij? De Sint-Maartensabdij aan het eind van de middeleeuwen	387
V.1.1. Thomas Le Roy († 1506) en de twee hoofden van Sint-Eleutherius	391
V.1.2. Mathieu Grenet († 1503) en de abtsofvolgingskwestie van 1489-1493	398
V.1.3. Arnold van Solbreucq († 1511) en het observantiestreven in Sint-Maarten	411
V.2. Het oeuvre van Grenet	421
V.2.1. Een verloren codex met geschriften van Pius II	423
V.2.2. Twee korte gedichten	426
V.2.3. Hs. Parijs, B.N.F., nouv. acq. lat. 1697: <i>Epilogus super quibusdam punctis principalibus in regula beati Benedicti contentis</i>	427
V.2.4. Hs. Lyon, B.M., 879	433

V.3. Structuur, methode en bronnengebruik in het hs. Lyon	439
V.3.1. Proloog (1r-v)	439
V.3.2. <i>L'histoire de Jules Cesar</i> (2r-28r): een legendarische kroniek van Doornik	441
V.3.3. Een compilatie van universele en Doornikse geschiedenis (28v-147r)	446
V.3.4. <i>Recoel des eages du monde iusq'au present</i> (158r-192v): universele annalen	461
V.3.5. <i>L'abregiet des cronicques de France</i> (195r-232v)	464
V.3.6. <i>La genealogie d'Angleterre</i> (237r-241v)	465
V.3.7. <i>Recoel ou registre de damp Mathieu Grenet</i> (248r-257r): maten, synoptische heerserslijst, autobiografisch gedicht, reisroute naar Rome	466
V.3.8. Besluit	469
V.4. Historisch bewustzijn en monastieke identiteit in het hs. Lyon	473
V.5. Conclusie	478
BESLUIT	485
1. De benedictijnen in de latere middeleeuwen	485
2. Benedictijnse schriftproductie en geschiedschrijving	489
3. Monastieke identiteit en historisch bewustzijn	497
RÉSUMÉ FRANÇAIS	503
BIJLAGEN	513
Bijlage 1. Repertorium van Zuid-Nederlandse benedictijnenabdijen (ca. 1100-1600)	515
Bijlage 2. Repertorium van Zuid-Nederlandse benedictijnse historiografie (ca. 1150-1550)	521
Bijlage 3. Referenties verloren historiografie	549
Bijlage 4. Mathieu Grenet over de abtsofvolging in Sint-Maarten (1489-1493)	553
LIJST VAN FIGUREN	559
BIBLIOGRAFIE	561
Afkortingen	561

I. Bronnen	563
I.1. Onuitgegeven bronnen	563
I.2. Gedrukte bronnen	565
I.3. Uitgegeven bronnen	565
II. Studies	571
REGISTER VAN DE HANDSCHRIFTEN	619
REGISTER	625